

**Milica Erić¹,
Jovana Bjekić,
Elena Stojimirović i
Marko Živanović**

Univerzitet u
Beogradu,
Filozofski fakultet,
Odeljenje za
psihologiju

OPŠTA KREATIVNA SPOSOBNOST I ASPEKTI KREATIVNOG MIŠLJENJA KOD UMETNIKA I NEUMETNIKA

U istraživanju je ispitivana razlika između umetnika i neumetnika u pogledu opšte kreativne sposobnosti i različitih aspekata kreativnosti. Uzorak je činilo 128 studenata Univerziteta u Beogradu (66 studenata umetničkih i 62 studenta neumetničkih fakulteta). U istraživanju je korišćen višedimenzionalni test opšte kreativnosti baziran na Gilfordovom modelu kreativnog mišljenja. Ovaj test procenjuje opštu kreativnu sposobnost i četiri aspekta kreativnosti nižeg reda: fluentnost, produktivnost, originalnost i elaboraciju. Rezultati su pokazali da nema razlike između umetnika i neumetnika u pogledu opšte kreativne sposobnosti. Sa druge strane, umetnici imaju bolje postignuće na subskali Originalnost. Dobijeni rezultati sugerišu postojanje opšte kreativne sposobnosti koja nije rezervisana samo za umetnike. Ipak, razlike u postignuću u domenu originalnosti upućuju na postojanje dominantnog načina kreativnog mišljenja u grupi umetnika.

Ključne reči: kreativnost, umetnici, originalnost, domen-specifična kreativnost

¹ Adresa autora
milicaeric19@gmail.com

Primljeno: 15.03.2012.
Prihvaćeno za štampu:
30.04.2012.

Uvod

Da je kreativnost jedna od osnovnih osobina koja razdvaja umetnike od neumetnika, ne predstavlja novinu u psihološkim istraživanjima, ali pitanje postojanja specifične vrste kreativnosti koja se sreće isključivo kod umetnika je predmet oštih debata poslednjih godina (Kaufman & Baer, 2005). Ideja o postojanju umetničke kreativnosti, kao kvalitativno različite od drugih vrsta kreativnosti proizilazi iz socio-kulturalnih teorija (Sawyer, 2006) i teorija rešavanja problema (Weisberg, 2006), koje pretpostavljaju da osoba može imati kreativne sposobnosti specijalizovane u tom smislu da se ispoljavaju samo pri određenoj vrsti aktivnosti.

Sa druge strane, veliki broj autora smatra da kreativnost predstavlja opštu crtu, odnosno da osobe kreativne u jednoj oblasti imaju tendenciju da budu kreativne i u drugim, kao što osobe visoke inteligencije bivaju uspešne u rešavanju velikog broja različitih tipova kognitivnih zadataka (Silvia, Kaufman, & Pretz, 2009). Ovo stanovište bazira se, pre svega, na psihometrijskim studijama individualnih razlika (Plucker, 2004).

Jedan od osnovnih razloga za postojanje inkonzistentnih nalaza u ovoj oblasti predstavlja neujednačenost studija u pogledu načina merenja kreativnosti (Cropley, 2000). Naime, neki autori kreativnost mere pomoću testova samoprocene, koji najviše liče na testove ličnosti (Barron & Harrington, 1981; Kreidler & Casakin, 2009), drugi pomoću testova sposobnosti, koji podsećaju na testove inteligencije (Charyton & Snelbecker, 2007; Silvia, Martin, & Nusbaum, 2009; Torrance, 1981; Wallach & Kogan, 1965). Takođe, nekada su predmet merenja kreativni produkti, a nekada karakteristike samih stvaralaca, što otežava poređenje dobijenih nalaza. Ova neujednačenost mogla bi se pripisati postojanju malog broja standardizovanih mernih instrumenata čijom primenom bi se mogli dobiti pouzdani i valjani podaci.

U prilog teorijama višestruke kreativnosti govore razlike između muzičara i naučnika dobijeni merama samoprocene kreativnog stvaralaštva (Barron & Harrington, 1981). S obzirom da su obe grupe ispitanika bile podjednako uspešne u oblasti kojom se bave, postavlja se pitanje da li umetnici zaista poseduju specifičnu vrstu kreativnosti, koja je došla do izražaja na korišćenom testu ili su pak oni više fokusirani na kreativnost kao činilac uspeha u svojoj profesiji, te posledično procenjuju svoj rad kreativnijim nego što to čine naučnici. Tome u prilog govori ideja da naučnici i umetnici žive u dva različita sveta i kulture, koji ipak imaju neke zajedničke kvalitete (Snow, 1959), odnosno, da oni na različite načine gledaju na proces stvaralaštva, što ne znači da jedni jesu a drugi nisu stvaraoci. Drugi pristup izučavanju domen-specifične kreativnosti imaju istraživanja koja koriste testove specijalizovane za merenje različitih tipova kreativnosti. Tako su u istraživanju

koje govori o superiornosti umetnika na testu umetničke kreativnosti i inferiornosti u odnosu na inženjere u pogledu naučne kreativnosti, korišćeni odvojeni instrumenti za svaki od tipova kreativnosti (Charyton & Snelbecker, 2007). U ovom istraživanju dobijene su razlike između umetnika i opšte populacije u pogledu umetničke ali ne i u pogledu naučničke kreativnosti, dok su inženjeri bili bolji u pogledu naučne ali ne i umetničke kreativnosti. Slični rezultati dobijeni su poređenjem naučnika sa drugim umetničkim grupama (Baer, 1993; Rawlings & Locarnini, 2007). Problem koji se javlja kod interpretacije rezultata ovakvog tipa istraživanja je raznovrsnost korišćenih mernih instrumenta. Naime, nije jasno, da li se korišćenjem različitih mernih instrumenata na veštački način formiraju razlike u jedinstvenoj sposobnosti kroz približavanje sadržaja testa iskustvu različitih grupa. Odnosno, da li umetnici postižu bolje rezultate na testu umetničke kreativnosti zato što poseduju posebne sposobnosti ili zato što je sadržaj testa njima iskustveno bliži nego neumeticima. Stoga, moglo bi se pretpostaviti postojanje razlika i među samim umeticima s obzirom na umetnost kojom se bave, kada bi merni instrumenti bili konstruisani za svaku od umetnosti. Sa druge strane, osim pitanja postojanja umetničke kreativnosti kao zasebne sposobnosti, postavlja se pitanje prirode te sposobnosti. U ovom smeru kreću se istraživanja osobina kreativnog procesa i stvaralaca različitih profesija (Feist, 1999; Feist & Barron, 2003; Helson, 1996) i istraživanja latentne strukture kreativnosti kod umetnika i neumetnika, gde i kada razlike u faktorskoj strukturi postoje (Carson, Peterson, & Higgins, 2005; Silvia, Kaufman, & Pretz, 2009), veoma se teško interpretiraju, s obzirom na prirodu korišćenih testova.

O kreativnosti kao jedinstvenoj sposobnosti koja razlikuje umetnike od neumetnika govore uglavnom istraživanja koja se bave kreativnošću osobe, a ne njenog umetničkog produkta (Baer, 1993). U prilog tome govore i rezultati psihometrijskih istraživanja, u kojima su korišćeni testovi kreativnih sposobnosti koji po formi liče na testove inteligencije, a koji pokazuju da je kreativnost jedinstven konstrukt različit od inteligencije i konstrukata ličnosti (Plucker, 1999; Torrance, 1967; Wallach & Kogan; 1965). Postojanje razlika u pogledu opšte kreativnosti između umetnika i neumetnika dobijeno je u većem broju istraživanja. Tako su dobijene razlike između vizuelnih umetnika i neumetnika (Burch, Pavelic, Heuslen, & Corr, 2006), muzičara i naučnika (Kersting, 2003), umetnika i inženjera, (Simonton, 1999). Takođe, opšta kreativnost povezana je sa nekim specifičnim umetničkim izrazima, kao što je džez improvizacija (Sawyer, 1992). Jedan od osnovnih nedostataka dosadašnjih istraživanja razlike umetnika od neumetnika u pogledu opšte kreativnosti je korišćenje kratkih testova, često jednodimenzionalnih ili delova baterija koje mere kreativnost, a koji se obično sastoje iz manje ili više uniformnih zadataka. Tako su obično korišćeni testovi: Test neobičnih upotreba (Gulford, 1950), Test asocijacija (Mednic & Mednic, 1972), Test instanci i upotreba (Wallach & Kogan, 1965).

Cilj ovog istraživanja je provera mogućnosti razlikovanja umetnika od neumetnika na višedimenzionalnom testu opšte kreativnosti, kako u pogledu ukupnog postignuća na testu, tako i u pogledu postignuća u različitim domenima kreativnosti. Stoga je u istraživanju korišćen višedimenzionalni test opšte kreativnosti (Milić, Milićević, Maksimović, Bjekić i Erić, 2011).

Ovaj test baziran je na Gilfordovom modelu kreativnosti i srodnim modelima (Torrance, 1981; Guilford, 1967). Kreativnost, u skladu sa ovim modelima, ima četiri domena ispoljavanja, odnosno komponente kreativnog ponašanja: fluentnost, produktivnost, originalnost i elaboraciju.

Fluentnost se definiše kao sposobnost generisanja velikog broja ideja (Guilford, 1967) i alternativnih rešenja nekog problema (Torrance, 1981). Ideje koje osoba generiše potrebno je da budu interpretabilne, zasićene značenjem i relevantne za dati okvir. Fluentnost ne uključuje samo prisećanje ranije stečenih informacija, već njihovo razumevanje i adekvatnu upotrebu (Guilford, 1967).

Za merenje ovog aspekta kreativnosti, najčešće se koriste zadaci u kojima se od osobe traži da nabroji objekte koji imaju neku zajedničku karakteristiku, koji se po nekom kriterijumu razlikuju, da nabroji različite upotrebe nekog objekta, itd.

Produktivnost se definiše kao sposobnost generisanja raznovrsnih ideja i različitih pristupa rešavanju problema (Guilford, 1967). Produktivnost uključuje sposobnost da se problem sagleda iz različitih uglova, kao i da se za njegovo rešenje upotrebi više različitih pristupa i strategija (Torrance, 1981). Jedna od mogućnosti merenja ovog aspekta opšte kreativnosti je zahtev za produkcijom raznovrsnih ideja od zadatih elemenata.

Originalnost se odnosi na sposobnost stvaranja novih, retkih, neobičnih i inovativnih ideja (Guilford, 1967; Torrance, 1981). Ovaj aspekt kreativnosti obično predstavlja najveći problem kako za operacionalizaciju, tako i za definisanje kriterijuma za ocenjivanje odgovora, te iz psihometrijske perspektive predstavlja najslabiju tačku svih testova kreativnosti (O'Neil, Obedi, & Spilberger, 1994). Stoga, za ovaj aspekt kreativnosti postoji veliki broj različitih operacionalizacija.

Elaboracija predstavlja sposobnost upotpunjavanja ideje detaljima (Guilford, 1967), odnosno dodavanja detalja u cilju boljeg razumevanja (Torrance, 1981). Ovaj aspekt moguće je meriti obrazlaganjem ideja, upotpunjavanjem postojećih objekata detaljima, kritičkim pristupom idejama, itd.

Pristup izučavanju kreativnosti kod umetnika i neumetnika višedimenzionalnim testom, osim utvrđivanja postojanja razlika između ove dve grupe u pogledu opšte kreativnosti, omogućava poređenje grupa na pojedinačnim aspektima kreativnog mišljenja. S obzirom da su aspekti ispitivani ovim testom teorijski jasno definisani, postojanje razlika na pojedinačnim skalama, daje jasan uvid u strukturu

postignuća, koje se može interpretirati u skladu sa postojećim teorijskim modelom. U ovom istraživanju biće dat odgovor na sledeća pitanja: (1) Da li postoje razlike u postignuću umetnika i neumetnika u pogledu opšte kreativnosti na višedimenzionalnom testu? (2) Da li postoje razlike u strukturi postignuća između ove dve grupe i (3) Na osnovu kojih aspekata kreativnosti je moguće razlikovati umetnike od neumetnika?

Metod

Uzorak i postupak

U istraživanju je učestvovalo 128 studenata Beogradskog Univerziteta, uzrasta 20.89 godina ($SD = 1.58$), od kojih je bilo nešto manje ispitanika muškog ($N_m = 44$; 34.4%) i nešto više ženskog pola ($N_ž = 84$; 65.6%). U Tabeli 1 prikazana je struktura uzorka s obzirom na grupu kojoj ispitanici pripadaju.

Tabela 1
Struktura uzorka s obzirom na pripadnost grupi umetnika i neumetnika

grupa	<i>N</i>	%
umetnici	66	51.5
Fakultet likovnih umetnosti	29	22.7
Muzička akademija	23	17.9
Fakultet dramskih umetnosti	14	10.9
neumetnici	62	48.5
Hemijski fakultet	24	18.7
Fakultet organizacionih nauka	17	13.4
Pravni fakultet	12	9.4

Instrument

Korišćen je Test opšte kreativnosti u formi za grupno zadavanje (Milić et al., 2011), koji se sastoji iz 21 zadatka, organizovanih u 4 subskele: Fluentnost (6 zadataka), Produktivnost (5 zadataka), Originalnost (5 zadataka) i Elaboracija (5 zadataka).

Fluentnost. Zadaci koji pripadaju ovoj subskali verbalnog su tipa i dizajnirani su da mere fluentnost ideja pod vremenskim ograničenjem. U okviru ove subskele

postoje dva tipa zadataka: „Na slovo“, u kome je zadatak ispitanika da u okviru vremenskog ograničenja od 1 minut nabroji što više životinja na slovo M, vlastitih imena na slovo F i zanimanja na slovo I, „Upotreba“, u okviru kog je zadatak ispitanika da u okviru vremenskog ograničenja od 3 minuta nabroji što više različitih načina na koji se mogu upotrebiti računar, u prvom zadatku i voda, u drugom zadatku.

Produktivnost. Zadaci koji pripadaju ovoj subskali dizajnirani su da mere produktivno divergentno mišljenje. U okviru ove subskale postoje verbalni i neverbalni tip zadatka. U okviru verbalnog zadatka „Rečenice“ od ispitanika se traži da sastave što veći broj rečenica koristeći svaki put tri zadate reči, dok se neverbalnog zadatka „Elementi“ od ispitanika traži da koristeći 4 elementa (krug i tri linije) nacrtaju što više različitih objekata i pored svakog od njih napiše šta svaki od njih predstavlja.

Originalnost. Zadaci koji pripadaju ovoj subskali dizajnirani su da mere originalnost ideja prema kriterijumu učestalosti. U okviru ove subskale postoji pet tipova zadataka od kojih 3 uključuju verbalni, a dva neverbalni materijal: „Objedinjavanje pojmova“, gde je zadatak ispitanika da na što neobičniji način objedini pojmove *pismo, krilo i prsten*, „Neobična upotreba“, gde je zadatak ispitanika da navede što neobičniji način na koji bi mogao da iskoristi novčić (u okviru ovog tipa zadatak boduje se i neobičnost odgovora iz zadatka „Upotreba“), „Davanje naziva slikama“, gde je zadatak ispitanika da svakoj od tri umetničke slike da naziv koji će joj najbolje odgovarati, „Davanje naziva pričama“, gde je zadatak ispitanika da tematski zaokruženim odlomcima iz tri različita teksta da naziv koji će im najbolje odgovarati, „Davanje naziva oblicima“, gde je zadatak ispitanika da za svaki od tri jednostavna grafička složaja (mali i veliki trougao, kvadrat i izlomljena linija, tri ukrštene linije sa kružnicama na krajevima) napiše šta oni mogu da predstavljaju.

Elaboracija. Zadaci koji pripadaju ovoj subskali, verbalnog i neverbalnog su tipa, a dizajnirani su da mere sposobnost ispitanika da neku ideju ili crtež upotpuni detaljima. U verbalnom zadatku „Razlozi“ od ispitanika se traži da navedu što više razloga zašto ljudi slušaju muziku, volontiraju i tetoviraju se, dok se u okviru neverbalnog zadatka „Detalji“ od ispitanika se traži da na jednostavnu skicu ljudskog lica i prozora do crtaju što više detalja.

Odgovori ispitanika ocenjeni su na osnovu normi formiranih na uzorku od 178 studenata psihologije, sa Filozofskog fakulteta u Beogradu. Iako su korišćene norme formirane na selekcionisanom uzorku, one predstavljaju jedine trenutno dostupne norme za ovaj test opšte kreativnosti. Uprkos ograničenjima, ove norme se mogu smatrati odgovarajućim za ovo istraživanje, s obzirom da je uzorak u ovom istraživanju uzrasno i obrazovno ujednačen sa normativnim uzorkom.

Pojedinačni odgovori ispitanika na svakom zadatku upoređivani su sa odgovorima ispitanika dobijenim na normativnom uzorku, dok u slučaju kada odgovori nisu bili obuhvaćeni normama, korišćene su opšte smernice za ocenjivanje svakog pojedinačnog zadatka². Svaki zadatak ocenjuje se bodovima od 0 do 3, a skor za svaku subskalu dobija se kao prosečna ocena na zadacima sa te subskale, dok se ukupan skor ispitanika na testu dobija sabiranjem skorova sa sve četiri subskale.

Postupak

Test je ispitanicima zadat prema proceduri za grupno zadavanje. Svakom ispitaniku dat je list za upisivanje odgovora i sveska sa zadacima, a ispitivanje je vodio jedan ispitivač, koji je ispitanicima davao usmeno uputstvo pre početka rada na svakom od zadataka, prema protokolu za grupno zadavanje testa.

Analize podataka

U cilju davanja odgovora na istraživačka pitanja sprovedena je t test analiza i diskriminaciona kanonička analiza. U t-test analizi, zavisne varijable bile su opšta kreativnost i postignuće na pojedinačnim aspektima kreativnosti, dok je nezavisna varijabla bila grupa kojoj ispitanici pripadaju, sa dva nivoa: studenti umetničkih fakulteta (umetnici) i studenti drugih fakulteta (neumetnici). U kanoničkoj diskriminacionoj analizi, nezavisne varijable bile su subskale testa kreativnosti (Fluentnost, Produktivnost, Originalnost i Elaboracija), dok je pripadnost grupi bila zavisna varijabla.

Rezultati

Inicijalne analize

U Tabeli 2 prikazane su aritmetičke sredine i standardne devijacije na svakoj od subskala, kao i na ukupnom skoru na testu kreativnosti za umetnike i neumetnike.

² Opšte smernice za ocenjivanje pojedinačnih zadataka su data u uputstvu za zadavanje i ocenjivanje testa opšte kreativnosti (Milić, Milićević, Maksimović, Bjekić, & Erić, 2012)

Tabela 2
Deskriptivne mere kreativnosti kod umetnika i neumetnika

	umetnici		neumetnici	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Fluentnost	1.14	0.672	1.24	0.561
Produktivnost	1.06	0.607	1.26	0.649
Originalnost	2.12	0.397	1.83	0.471
Elaboracija	1.80	0.531	1.82	0.581
Kreativnost (ukupni skor)	6.12	1.749	6.17	1.925

Umetnici se od neumetnika ne razlikuju u pogledu opšte kreativnosti merene višedimenzionalnim testom. Ipak, kada se postignuće ove dve grupe poredi na svakoj od subskala pojedinačno, vidi se da umetnici postižu bolje rezultate na skali Originalnosti ($t(126) = 3.66, p < .01$). Sa druge strane, razlika na skali Produktivnost je granične značajnosti ($t(126) = 1.84, p = .068$), dok na skalama Fluentnosti i Elaboracije nema razlika između ove dve grupe.

Kanonička diskriminaciona analiza

Kanonička diskriminaciona analiza je primenjena sa ciljem da se utvrdi pomoću kojih aspekata kreativnosti se najbolje može izvršiti razlikovanje između umetnika i neumetnika. Kako je primena Boksovog testa pokazala da matrice kovarijansi nisu homogene ($M = 28.034, p < .01$), diskriminaciona kanonička analiza je sprovedena na odvojenim matricama kovarijansi za svaku podgrupu. Izdvojila se jedna diskriminativna funkcija (Wilks' $\lambda = .80; \chi^2_{(4)} = 28.07, p < .01$), čija je svojstvena vrednost .25, a koeficijent kanoničke korelacije je $Rc = .45$. U Tabeli 3 prikazana je matrica strukture.

Tabela 3
Matrica strukture izolovane funkcije

Domen kreativnosti	Struktura
Originalnost	.74
Elaboracija	-.11
Produktivnost	-.21
Fluentnost	.07

Kao što se u Tabeli 3 može uočiti, diskriminativna funkcija je najviše zasićena skorovima na skali Originalnosti. Tako da je na osnovu diskriminativne funkcije, koja je najviše zasićena dimenzijom Originalnost, moguće uspešno klasifikovati 71.9% ispitanika. Položaj na centroidu ukazuje na to da umetnici (.49), za razliku od neumetnika (-.52), imaju više skorove na diskriminativnoj funkciji. Uzevši u obzir rezultate diskriminacione kanoničke analize, možemo reći da je razlikovanje umetnika od neumetnika moguće vršiti, pre svega, na osnovu njihovih skorova na dimenziji Originalnosti.

Diskusija

Široko zastupljeno stanovište je da kreativnost predstavlja osobinu koja deli umetnike od neumetnika. Ipak, rezultati ovog istraživanja pokazuju da u pogledu opšte kreativnosti ne postoje razlike između studenata umetničkih i neumetničkih fakulteta. Ovakav nalaz suprotan je nalazima ranijih istraživanja (Burch et al., 2006; Kersting, 2003; Simonton 1999), u kojima su korišćeni kratki i relativno uniformni testovi.

S obzirom da test koji je korišćen u ovom istraživanju obuhvata veći broj aspekata kreativnog mišljenja moguće je da se korišćenjem jednodimenzionalnih testova zanemaruju oni aspekti kreativnog mišljenja na kojima umetnici nisu superiorni. Zanimljivo je to da su u istraživanjima koja su utvrdila postojanje razlika između umetnika i neumetnika korišćeni testovi čiji zadaci najviše liče na zadatke sa skale Originalnosti, kao što je Test neobičnih upotreba (Gulford, 1950). Rezultati ovog istraživanja pokazali su da se umetnici i neumetnici razlikuju upravo na skali Originalnosti, što govori da dobijeni rezultati ipak nisu u nesaglasnosti sa dosadašnjim nalazima u ovoj oblasti.

Kreativnost predstavlja višedimenzionalan konstrukt, za čije merenje je potrebno koristiti testove koji raznovrsnošću svog sadržaja i tipova zahteva u zadacima pokrivaju sve, ili bar većinu aspekata kreativnog mišljenja. S obzirom da korišćeni test sadrži veliki broj različitih zahteva, zadatke verbalnog i neverbalnog tipa i ima veoma raznovrstan sadržaj zadataka, on omogućava da kreativnost različitih grupa dođe do izražaja. Rezultat da se umetnici i neumetnici ne razlikuju u pogledu opšteg postignuća na testu, govori u prilog tome da kreativnost nije sposobnost rezervisana za umetničke profesije, već da se ona češće pripisuje umetnicima zbog postojanja produkta njihovog kreativnog stvaralaštva - umetničkih dela. Ovakvo tumačenje u skladu je sa stanovištem da je kreativnost kao i inteligencija, opšta sposobnost, koju svi poseduju u manjoj ili većoj meri, a da od drugih ličnih i situacionih činilaca zavisi da li će ona biti ostvarena i na koji način (Sternberg, 2003).

Ipak, kao što su to pokazala i ranija istraživanja postoji razlika u kreativnoj sposobnosti umetnika i neumetnika (Burch et al., 2006; Kersting, 2003; Simonton 1999). Rezultat da umetnici imaju značajno bolje postignuće na skali Originalnosti govori da je kod njih izraženija sposobnost stvaranja novih, retkih, neobičnih i inovativnih ideja, što je upravo ono što prepoznajemo u produktima njihovog kreativnog stvaralaštva. Stoga, sposobnost koja je bolje razvijena kod umetnika nije opšta kreativnost, već samo jedan njen aspekt, te bi se moglo reći da su umetnici originalniji od neumetnika, ali ne i kreativniji. U prilog tome govore i nalazi diskriminacione analize, jer u izgradnji funkcije koja razlikuje umetnike od neumetnika najviše učestvuje skala Originalnosti.

Na pitanje postojanja kreativnosti specifične za domen ispoljavanja, odnosno postojanja umetničke kreativnosti, ovo istraživanje ne može dati konačan odgovor. Relativna ujednačenost uspešnog rešavanja zadataka sa različitih skala u grupi neumetnika sugerise postojanje opšte sposobnosti, odnosno pokazuje da osobe kreativne u jednom aspektu imaju tendenciju da budu kreativne i u drugim aspektima. Sa druge strane, u grupi umetnika uspešnost na skali Originalnosti nije u skladu sa uspešnošću na drugim skalama, što vodi zaključku da u nekim populacijama, kao što je na primer umetnička, postoji dominantan aspekt kreativnog mišljenja. S obzirom na razlike u sklopu rezultata umetnika i neumetnika, verovatno je da postoji sposobnost koju bismo mogli nazvati umetničkom kreativnošću, koja se razlikuje od drugih vrsta kreativnosti utoliko što je znatno više zasićena sposobnostima formiranja novih i originalnih ideja, odnosno originalnošću.

Zaključak

Na osnovu dobijenih rezultata, a u skladu sa teorijskim postavkama i nalazima ranijih istraživanja mogu se izvesti dva zaključka. Prvi, da je za merenje kreativnosti potrebno koristiti višedimenzionalne testove raznovrsnog sadržaja i zahteva, jer se korišćenjem jednodimenzionalnih testova ne dobija uvid u sva moguća ispoljavanja kreativne sposobnosti. Drugi, da je originalnost osobina koja deli umetnike od neumetnika te da je za merenje umetničke kreativnosti potrebno koristiti testove koji mere upravo ovu sposobnost.

Takođe, nalazi ovog istraživanja ukazuju na potencijal primene testa opšte kreativnosti u ispitivanju različitih subpopulacija za koje se pretpostavlja veća razvijenost nekog od aspekata kreativne sposobnosti, s obzirom da ovaj test omogućava dobijanje mera kako opštih kreativnih potencijala, tako i pojedinačnih aspekata kreativnosti. Kako se u ovom istraživanju korišćeni instrument pokazao visoko osetljivim u ispitivanju pojedinačnih aspekata kreativnosti, čini se da bi njegova upotreba mogla biti znatno šira (npr. u selekciji za specifična zanimanja, identifikaciji darovitih učenika, profesionalnu orijentaciju učenika, itd.).

Reference

- Baer, J. (1993). *Creativity and divergent thinking: A task-specific approach*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Baer, J. (1998). The case for domain specificity in creativity. *Creativity Research Journal*, 11, 173–177. DOI:10.1207/s15326934crj1102_7
- Barron, F., & Harrington, D. M. (1981). Creativity, intelligence, and personality. *Annual Review of Psychology*, 32, 439-76, DOI: 10.1146/annurev.ps.32.020181.002255
- Burch, G. J., Pavelis, C., Hensley, D. R., & Corr, P. J. (2006). Schizotypy and creativity in visual artists. *British Journal of Psychology*, 97, 177-190. DOI: 10.1348/000712605X60030
- Carson, S. H., Peterson, J. B., & Higgins, D. M. (2005). Reliability, validity, and factor structure of the Creative Achievement Questionnaire. *Creativity Research Journal*, 17, 37-50. DOI:10.1207/s15326934crj1701_4
- Charyton, C., & Snelbecker, G. E. (2007). General, artistic and scientific creativity attributes of engineering and music students. *Creativity Research Journal*, 19, 213-225. DOI:10.1080/10400410701397271
- Cropley, A. J. (2000). Defining and measuring creativity: Are creativity tests worth using? *Roepers Review*, 23, 72-79. DOI:10.1080/02783190009554069
- Feist, G. J. (1999). The influence of personality on artistic and scientific creativity. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of creativity* (pp. 273-296). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Feist, G. J., & Barron, F. X. (2003). Predicting creativity from early to late adulthood: Intellect, potential and personality. *Journal of Research in Personality*, 37, 62–88. DOI:10.1016/S0092-6566(02)00536-6
- Glover, J. A., Ronning, R. R., & Reynolds, C. R. (1989). *Handbook of Creativity*. New York: Plenum Press.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Helson, R. (1996). Arnheim Award address to division 10 of the American Psychological Association: In search of the creative personality. *Creativity Research Journal*, 9, 295–306. DOI:10.1207/s15326934crj0904_1
- Kaufman, J. C., & Baer, J. (2005). *Creativity across domains: Faces of the muse*. Mahwah, NJ: Erlbaum.

- Kersting, K. (2003). Considering creativity: What exactly is creativity? *American Psychological Association Monitor*, 34, 40.
- Kreitler, S., & Casakin, H. (2009). Self-percieved creativity. *European Journal of Psychological Assessment*, 25, 194-203. DOI 10.1027/1015-5759.25.3.194
- Milić, N., Milićević, J., Maksimović, G., Bjekić, J. i Erić, M. (2011). *Konstrukcija i provera metrijskih karakteristika testa za procenu kreativnih sposobnosti*. Rad prezentovan na Međunarodnom naučno-stručnom skupu Savremeni trendovi u psihologiji, Novi Sad, RS.
- Milić, N., Milićević, J., Maksimović, G., Bjekić, J., & Erić, M. (2012). *Development and psychometric evaluation of a creativity test*. Manuscript submitted for publication.
- O'Neil, H. F., Obedi, J., & Spilberger, C. D. (1994). The measurement and teaching of creativity. In H. F. O'Neil & M. Drillings (Eds.), *Motivation: Theory and research* (pp. 245-264). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Plucker, J. A. (1999). Is the proof in the pudding? Reanalyses of Torrance's (1958 to present) longitudinal data. *Creativity Research Journal*, 12, 103-114. DOI:10.1207/s15326934crj1202_3
- Plucker, J. A. (2004). Generalization of creativity across domains: Examination of the method effect hypothesis. *Journal of Creative Behavior*, 38, 1-12. DOI: 10.1002/j.2162-6057.2004.tb01228.x
- Rawlings, D., & Locarnini, A. (2007). Validating the creativity scale for diverse domains using groups of artists and scientists. *Empirical Studies of the Arts*, 25, 163-172. DOI:10.2190/Q538-2307-2627-1256
- Sawyer, R. K. (1992). Improvisational creativity: An analysis of jazz performance. *Creativity Research Journal*, 5, 253-263. DOI:10.1080/10400419209534439
- Sawyer, R. K. (2006). *Explaining creativity: The science of human innovation*. New York: Oxford University Press.
- Silvia, P. J., Martin, C., & Nusbaum, E. C. (2009). A snapshot of creativity: Evaluating a quick and simple method for assessing divergent thinking. *Thinking Skills and Creativity*, 4(2), 79-85. DOI:10.1016/j.tsc.2009.06.005.
- Simonton, D. K. (1999). Creativity and genius. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 163-183). New York: Guilford.
- Snow, C. P. (1959). *The two cultures and the scientific revolution*. New York: Cambridge University Press.

- Sternberg, R. J. (2003). Giftedness according to the theory of successful intelligence. In N. Colangelo & G. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education* (pp. 88-99). Boston MA: Allyn and Bacon.
- Torrance, E. P. (1967). The Minnesota studies of creative behavior: National and international extensions. *Journal of Creative Behavior*, 1, 137-154. DOI: 10.1002/j.2162-6057.1967.tb00021.x
- Torrance, E. P. (1981). Empirical validation of criterion referenced indicators of creative ability through a longitudinal study. *Creative Child and Adult Quarterly*, 6, 136-140. DOI: 10.1002/j.2162-6057.1967.tb00021.x
- Wallach, M. A., & Kogan, N. (1965). *Modes of thinking in young children: A study of the creativity-intelligence distinction*. New York: Holt, Rinehart, & Winston.
- Weisberg, R. W. (2006). *Creativity: Understanding innovation in problem solving, science, invention, and the arts*. Hoboken, NJ: Wiley.

**Milica Erić,
Jovana Bjekić,
Elena Stojimirović,
& Marko Živanović**

University of
Belgrade,
Faculty of Philosophy,
Department of
Psychology

GENERAL CREATIVITY AND ASPECTS OF CREATIVE THINKING IN ARTISTS AND NON- ARTISTS

This study examined differences between artists and non-artists creativity profiles, considering both general creativity and specific aspects of creative thinking. A sample of 128 students (66 artists and 62 non-artists) participated in the study. All participants completed a multidimensional creativity test, which is based on the Guilford's model of creative thinking. Both general creativity and several aspects of creativity (fluency, productivity, originality, and elaboration), were assessed. Results have shown no significant differences between artists and non-artists in general creativity. On the other hand, artists scored higher on the Originality subscale ($t(126) = 3.662, p < .01$). Results of discriminant analyses supported these findings by showing that respondents on the basis of creativity, mostly Originality, could be classified with 71.9% of accuracy. These findings support the existence of general creativity as an ability that is not reserved only for artists. However, results also indicate that artists and non-artists differ on the basis of Originality, which implies that this aspect is essential for artistic creativity.

Keywords: creativity, artists, originality, domain-specific creativity